

Libyen 1000 dagar senare

Mikael Eriksson

FOI MEMO	Datum/Date Välj datum.	Sida/Page 2 (11)
Titel/Title Libyen 1000 dagar senare		Memo nummer/number FOI Memo 4922

1 Bakgrund

Sedan folkjublet från den s.k. arabiska våren lagt sig och dånet av Nato-insatsen *Unified Protector*¹ upphört har omvärldens intresse för utvecklingen i Libyen minskat.² Samtidigt har våldet i landet ökat markant under de senaste månaderna och landets bräckliga centralmakt utmanas nu av en rad våldsbejakande grupperingar.³ Närmare 1000 dagar efter Muammar Gaddafis död går således den libyska staten en oviss framtid till mötes. Det finns dock förutsättningar som kan inverka positivt på landets möjligheter till återhämtning, exempelvis förmågan att genomföra demokratiska val, tillgången till energiresurser, globaliseringens effekter samt omvärldens stabiliseringsinsatser.

2 Utmaningar

Det ökande våldet i Libyen visar att övergångsregeringen alltjämt är oförmögen att upprätthålla lag och ordning i landet. Maktkamper råder mellan olika våldsbejakande grupperingar och centralmakten utmanas ständigt. Rivaliteterna har både etniska och religiösa förtecken.⁴ Våldet i landet tar sig olika uttryck, från kidnappningar av ledande politiker till stormning av politiska församlingar. Under våren 2014 försökte exempelvis Bengazi-miliser lojala med general Khalifa Haftar med våld upplösa det libyska parlamentet.⁵ Målet med attacken var att signalera missnöje dels med den islamistdominerade övergångsparlamentet *General National Congress* (GNC), dels med landets sittande premiärminister.

Vid sidan av det väpnade och organiserade våldet mellan olika grupperingar i landet förekommer även omfattande sociala spänningar. Avsaknaden av skydd av mänskliga rättigheter, tilltagande kriminalitet i form av kidnappningar rån och stölder⁶ samt vardagsvåld med dödlig utkomst, vittnar om landets stora utmaningar. Den sammantagna bilden av det politiska, ekonomiska och sociala läget är mycket bekymmersam.

Idag, närmare 1000 dagar efter Muammar Gaddafis död den 20 oktober 2011, går således den libyska staten en oviss framtid till mötes. Statens suveränitet och de styrandes legitimitet är urholkad eller ifrågasatt. Utvecklingen har redan fått negativa politiska och ekonomiska implikationer för dess grannar i Nordafrika och Europa. En särskilt allvarlig effekt är att situationen i landet skapat en grogrund för olika former av extremism.

Libyens nuvarande säkerhetssituation är resultatet en politisk dynamik som skapats av historiskt arv, regionala klyftor och etniska intressen.⁷ Dynamiken har inneburit att olika

¹ Operationen slutfördes 31 oktober 2011.

² Även om en den massmediala uppmärksamheten har minskat publiceras fortsatt en rad intressanta studier om det säkerhetspolitiska läget i landet och regionen. Se särskilt: Chivvis (2014) och Bassiouni (2013).

³ Grupperingar som ofta kategoriseras som miliser, rebeller, jihadister eller brigader.

⁴ Lägg därtill grupperingar med territoriella anspråk, dvs. aktörer som vill ha större lokalt självbestämmande.

⁵ Hiftar bekämpar sedan en längre tid olika miliser samt islamistiska grupper i Benghazi och östra Libyen. I Tripoli har Hifars styrkor mött motstånd av Misratamilisen. Regeringen i Tripoli erkänner dock inte dennes våldsutövande, tvärtom bekämpas denne. Hiftars offensiv har dock visat sig svårare än väntat, något som talar för att de våldsbejakande islamisterna är starkare och mera organiserade än väntat.

⁶ *Africa Research Bulletin* 2014: 20034, och S/2014/131 (2014: 4).

⁷ Flera av dessa grupper kontrollerar idag olika delar av Libyen. I Tripoliområdet finns sedan Gaddafis fall en rad miliser som har både etniska grupper och territoriella intressen. I själva Tripoli kontrolleras tidvis delar av statens officiella byggnader av miliser (Tripolimilisen, Zintanmilisen, Misratamilisen samt miliser lojala till Bengazi). Vissa regioner har egen milis och administration, såsom Ben Walid (norra Libyen) och Sabah (södra). I nordöstra Libyen har den libyska grenen av Ansar al Sharia närvaro (delvis

FOI MEMO	Datum/Date Välj datum.	Sida/Page 3 (11)
Titel/Title Libyen 1000 dagar senare		Memo nummer/number FOI Memo 4922

grupper under åren spelat mer eller mindre viktiga roller i det libyska samhällssystemet. Efter Gaddafis fall tvingas flera aktörer att omförhandla sin roll och sin position genom våld och konflikt.⁸ Våldseskaleringen har i sin tur inneburit att de styrande i landet sedan Gaddafis fall haft svårt att etablera kontroll över landet och administrationerna har misslyckats med att skapa politisk legitimitet.

De förestående utmaningarna⁹ - bl.a. implementering av den politiska färdplanen, konsekvenserna av lustrationslagen, behovet av reform av säkerhetssektorn, den sköra ekonomin samt hantering av regional problematik – har sin grund i olika ideologiska föreställningar men även i korruption, kamp om resurser, bristande politisk representation, ekonomisk marginalisering och utbredd fattigdom, samt politisk och ekonomisk opportunistik. Till detta kan läggas befolkningens generella utsatthet i form av hög kriminalitet, stor arbetslöshet samt frånvaro av en fungerande rättstat. Ytterst är det vanliga libyer som drabbas av den bristande säkerheten.

2.1 Den politiska färdplanen

Libyen styrs för närvarande i formen av en parlamentarisk republik. Landets parlamentet, General National Congress (GNC), har varit i funktion sedan 2012. Landets ledning utgörs av en regering som tillsatts av GNC och ur vilken den nuvarande premiärministern Ahmed Mateeq utsågs den 5 maj.

I samband med Gaddafis fall från makten antog landets nya ledning en politisk färdplan för att hantera den fortsatta politiska processen i landet. I ljuset av det politiska systemet är starkt polariserat och landets statliga institutioner är svaga har ännu inte någon konstitution kommit på plats. En särskild kommission, *Constitution Drafting Committee* (CDC)¹⁰ arbetar nu med att ta fram en ny konstitution, som bland annat innebär införande av ett representanthus med 300 ledamöter. Arbetet – som försenats av maktkamper mellan olika politiska grupperingar – förväntas vara klart i juli 2014. Därefter ska en folkomröstning hållas följt av allmänna val. CDC utgörs av 60 representanter, även om bara 47 representanter finns på plats då övriga bojkottat samtalen.¹¹ Processen fortskrider trots omfattande stridigheter mellan olika rivaliserande miliser.¹² Till följd av landets omfattande utmaningar hölls den 25 juni 2014 ett nytt parlamentsval då reformerna i landet kräver en beslutsför och folkvald församling, för att

med stöd i Misrata), liksom Al-Qaeda i islamiska Maghreb (AQIM) (med närvaro i bl.a. Benghazi och Derna). I östra Libyen finns en rad olika miliser. Flera av dessa utmanar öppet regeringen i Tripoli angående utökad autonomi för Cyrenaica (numera även kallad Barqa).

⁸ Etniska grupper såsom Berbachine, Torshan och Mahamid rekryterades av Gaddafi som soldater och utgörs i huvudsak av araber från Mali och Niger. Dessa neutraliserades i Libyen. Andra grupper såsom Awlad Suleiman, Warfalla och Qadhadhfa är klaner som under det ottomanska riket flytt Libyen och fått återvända och ingå i säkerhetsapparaten, dock som andra klassens invånare (s.k. Arab nationals). *Small Arms Survey, Dispatch no. 3. 2014.*

⁹ De faktorer som analyseras i respektive del har valts på en rimlighetsbasis utifrån att dessa faktorer kan sägas utgöra mera omedelbara faktorer för landets säkerhetsmässiga stabilitet samt att dessa är förhållandevis påverkbara. Därmed har en rad indirekta faktorer så som klimatförändringens långsiktiga påverkan på landet; utbildnings- och fattigdomsutveckling; globaliseringens effekter utelämnats. Detta trots att dessa effekter kan anses minst lika viktiga för landets säkerhet.

¹⁰ Valet till CDC hölls den 20 februari 2014. Valdeltagandet var relativt lågt. Bl.a. bojkottades detta val av minoritetsgruppen Amazigh då deras representanter befarade att det inte skulle finnas någon möjlighet till reellt inflytande (S/2014/131, 2014: 3). I kontexten kan även nämnas att valet bevakades av närmare 40 000 poliser och 11 000 soldater vilket tyder på en oro över att valet kunde störas av våld, se S/2014/131, 2014: 6, *Security Council Briefing*, 10 mars (2014), *Africa Research Bulletin* 2014: 20023, samt för närmare teoretiska beskrivningar av valrelaterat våld, se Höglund (2009).

¹¹ Varav 24 platser var reserverade enligt följande: kvinnor 6 platser, Amazigh 6 (berber), Tabu 6 (oasbönder i huvudsak koncentrerade i södra Libyen, Tchad och Niger), samt Tureg 6.

¹² General Haftar utlovade ett temporärt eldupphör under valdagarna. Valet gick förhållandevis lugnt till men med ett lågt valdeltagande.

FOI MEMO	Datum/Date Välj datum.	Sida/Page 4 (11)
Titel/Title Libyen 1000 dagar senare		Memo nummer/number FOI Memo 4922

accelerera färdplanen och reformerna. Detta kräver dock att den nya konstitutionen kommer på plats.

2.2 Lustrationslagen

De olika övergångsadministrationerna har pressats hårt om vem som ska ges rätt att delta i den politiska processen och finnas representerad i landet statliga institutioner efter Gaddafis död.¹³ Redan den 5 maj 2013 lyckades olika miliser få de styrande att anta en s.k. *lustrationslag*, vilken anger hur före detta företrädare eller medhjälpare till Gaddafis regim ska hanteras i den framtida politiska processen, dvs. om de ska uteslutas från politiska ämbeten eller inte.¹⁴ Fram till februari 2014 hade närmare 4000 individer kontrollerats. Av dessa hade 80 personer, av vilka tre hörde till GNC, utestängts från fortsatt politiskt deltagande. Dessutom har 400 domare och åklagare omplacerats.¹⁵ Delar av den politiska oppositionen, liksom olika miliser, fortsätter dock att sätta press på de styrande även efter att lagen trätt i kraft, då man menar att regeringen misslyckats med att helt rensa ut före detta Gaddafi-företrädare.¹⁶

2.3 Säkerhetssektor i behov av fortsatt reform

Det rådande säkerhetsläget med konkurrerande väpnade grupperingar speglar den libyska statens oförmåga att upprätthålla ett nationellt våldsmonopol. Ett nationellt försvar saknas, varför en prioritet sedan Gaddafis fall varit att bygga upp en ny representativ nationell armé i landet.¹⁷ I mitten av 2014 uppskattas militären bestå av ca 30 000 man. Samtidigt finns uppskattningsvis ca 300 000 milismän i landet, av vilka ett anmärkningsvärt stort antal får lön från staten.¹⁸

En reform av säkerhetssektorn i Libyen är nödvändig, men synnerligen problemfylld. Etniska särintressen och krav på inflytande från olika grupperingar i landet medför stora utmaningar. En dimension är att Gaddafi under sitt styre involverade olika klanintressen i olika delar av säkerhetssektorn, bl.a. för att balansera olika intressen. Flera av dessa grupper har nu tappat både politiskt och ekonomiskt inflytande, en utveckling som innebär att fortsatta reformer aktivt motverkas.¹⁹

Utmaningarna till trots har en säkerhetskommitté – *Supreme Security Committee* – upprättats. Uppgiften är att skapa en fungerande säkerhetssektor, dvs. i huvudsak avvapning av landets miliser, återintegrering av ex-kombattanter samt uppsättningen av en ny armé. Ambitionen är att 160 000 f.d. revolutionärer skall återintegreras.²⁰ Under våren och sommaren 2014 förväntas 3000 libyska soldater utbildas av Turkiet, 400 av Italien samt 2000 av

¹³ NTC skapades den 27 februari 2011.

¹⁴ Jfr. t.ex. hur samma fråga hanterades i Tunisien och Egypten, liksom i tidigare sovjetiska stater.

¹⁵ S/2014/131, 2014: 5.

¹⁶ Den 21 januari 2014 lämnade det libyska rättvisepartiet (Justice and Construction Party) regeringen då de misstrodde de andra delarna av koalitionen. Partiet är en del av det libyska muslimska brödraskapets politiska gren (*Africa Research Bulletin* 2014-01/31: 19986-7).

¹⁷ Liknande ambition finns med landets polisväsende.

¹⁸ *The Independent* 2014-05-19.

¹⁹ Genom kontroll av olika grenar av säkerhetssektorn kunde etniska grupper ges makt och inflytande över olika gränspassager. Passager som kunde användas för smuggling av varor till och från landet (något som anses inbringat stora sidoinkomster). Med Gaddafis fall har flera grupper tvingas ge upp dessa lukrativa verksamheter.

²⁰ S/2014/131, 2014: 10.

FOI MEMO	Datum/Date Välj datum.	Sida/Page 5 (11)
Titel/Title Libyen 1000 dagar senare		Memo nummer/number FOI Memo 4922

Storbritannien. Vidare väntas USA utbilda 8000 soldater i södra Europa.²¹ Utbildningsinsatserna har kritiserats av kvinnogrupper för att inte i tillräcklig grad möjliggöra kvinnors deltagande.²²

2.4 Den sköra ekonomin

Den libyska ekonomin anses av flera bedömare vara i behov av en långtgående reform och sanering. Den libyska ekonomin och statsinkomsterna är starkt beroende av energisektorn (export av olja och gas). Energisektorn uppgår till 90 % av statens intäkter samt ca 70 % av landets BNP.²³ För en långsiktigt hållbar ekonomi är behovet av ekonomisk diversifiering stort.²⁴ Lägg därtill att landet lider av omfattande korruption. Under 2010 rankades Libyen på plats 146 av 178 på *Transparency Internationals* skala.²⁵

Inkomsterna från energisektorn kan ge centralmakten ett ekonomiskt verktyg att på kort sikt hantera situationen i landet. Problemet är att den kapitalintensiva energisektorn sedan revolten i landet utmanas av olika väpnade grupperingar anser sig ha rätt att 'i revolutionens namn' få ersättning för sina militära insatser mot Gaddafi.²⁶ Således har i det maktvakuum som uppstod efter Gaddafis död staten periodvis förlorat kontrollen över stora delar av energisektorn.

Vid sidan av landets beroende av inkomster från energisektorn står landet inför andra sociala problem kopplade till ekonomin. Bland befolkningen växer frustrationen över statens oförmåga att skapa ekonomiska förutsättningar för tillväxt, arbetstillfällen och framtidstro. Landets infrastruktur anses ha försummats och villkoren för utländska direktinvesteringar är ogynnsamma.

2.5 Regional problematik

Den säkerhetsmässiga utvecklingen i Libyen påverkas numera även av den bredare regionala säkerhetspolitiska dynamiken i Nordafrika och Sahel. Området har genomgått en turbulent period sedan 2011 och omfattande negativa säkerhetsmässiga konsekvenser drabbar nu regionen. Länder som Tunisien, Algeriet, Egypten, Tchad, Niger, Mali och Mauretanien står inför flera fundamentala förändringar, av vilka är av säkerhetspolitisk karaktär. Särskilt kan konstateras att gränsområdet mellan Libyen och Niger har påverkats av den regionala instabiliteten, liksom Tchad och Mauretanien.²⁷ Nya informella allianser har skapats liksom nya säkerhetspolitiska utmaningar.

Utvecklingen 2011-2014 har även påverkat olika inhemska grupperingars intressen och ställning inom Libyen. Porösa gränser och bristande regional och lokal närvaro av centralmakten har lett till att olika grupper anpassat sig till ett nytt säkerhetsläge i landet. Detta har i vissa fall inneburit att ta till vapen.

²¹ *Africa Research Bulletin* 2014: 20043.

²² *International Civil Society Action Network* 2013: 5.

²³ Libyens huvudsakliga handelspartner är EU. Ca 70 % av landets export går till Europa, närmare 35,5 miljoner euro årligen (*European Commission* 2014-03-27).

²⁴ See African economic outlook/Libya(2014).

²⁵ Där nivå ett anses som minst korrupt (*European Commission* 2014-03-27).

²⁶ Bortom den faktiska stölden, och undergrävandet av den politiska centralmakten, så har oroligheterna påverkat handelskapaciteten negativt. Under mars 2014 låg exempelvis den libyska oljeproduktionen på 4-500 fat per dag. Detta i kontrast till den tidigare nivån på 1,5 miljoner fat per dag. Se även Beblawi (1987).

²⁷ I sin tur sedan länge måltavla för AQIM.

FOI MEMO	Datum/Date Välj datum.	Sida/Page 6 (11)
Titel/Title Libyen 1000 dagar senare		Memo nummer/number FOI Memo 4922

3 Förutsättningar för libysk återhämtning

Trots den negativa säkerhetsutvecklingen i Libyen finns förutsättningar som kan inverka positivt på landets förmåga till återhämtning.

3.1 Demokratiska val

Libyen har lyckats genomföra en rad demokratiska val. Valet till nationalkongressen i juli 2012 anses t.ex. vara en framgång. De många kommunalval som hållits under 2014 har genomförts under förhållandevis lugna förhållanden, liksom parlamentsvalet den 25 juni 2014. Fler politiska partier än någonsin har grundats. Från att landet på grund av diktaturen haft ett begränsat civilsamhälle, växer nu antalet lokala icke-statliga organisationer. Med varje positivt framsteg ökar förutsättningarna för att befolkningen skall se staten som ett legitimt alternativ.

3.2 Försoning

I augusti 2013 inrättade den dåvarande premiärministern Zeidan en nationell kommission med syfte att bedriva en landsomfattande freds- och försoningsprocess (på engelska benämnd *fact-finding and reconciliation commission*).²⁸ Den 2 december 2013 antogs en lag om övergångsrättvisa för att hantera de brott som begåtts under Gaddafis styre. Den övergripande försoningsprocessen har biståtts av FN:s politiska stödinsats i Libyen, *United Nations Support Mission in Libya* (UNSMIL) och FN:s utvecklingsprogram (UNDP). Dessa har tillsammans med centralregeringen upprättat en rad lokala försoningskommittéer, vars uppgift bl.a. varit att hantera slitningar mellan olika klaner samt att hjälpa flyktingar att återvända.²⁹ Kvinnogrupper har lyft behovet av utredningar av sexuellt våld, en fråga som dock kommit att tonas ned.³⁰ Under våren 2014 har en nationell försoningskonferens hållits.

3.3 Landets energiresurser

Libyen har i grunden ekonomiska förutsättningar för att kunna bygga upp den politiska, ekonomiska och sociala infrastruktur landet behöver. Energisektorn ger goda inkomster och attraherar utländskt intresse. Landet har sedan flera år tillbaka en god ekonomiskt tillväxt och har, trots en ekonomisk nedgång under upproret och kriget 2011, Afrikas högsta BNP per capita (€ 9,491). Trots hotet från våldsbejakande grupper, står en rad utländska investerare i kö för att ta sig in på den libyska marknaden.³¹

Libyen kan även komma att skapa sig en viktig plats inom området förnybar energi. Den ökade efterfrågan på vind- och solkraft kan på sikt innebära en ny attraktiv marknad för Libyen. Europa står här som en aktör med både behov och investeringsmöjligheter. Den ömsesidiga nyttan är därmed stor. Detta kan bli en drivkraft för fortsatt stabilisering och utbyte.

²⁸ *Gulf News* 2013-08-25.

²⁹ Mannergren-Selimovic 2014: 22.

³⁰ *International Civil Society Action Network* 2013: pp. 4-5.

³¹ Därtill finns andra mer långsiktiga utmaningar för landets energiinkomster: en förändrad efterfrågan från omvärlden till följd av s.k. fracking, miljöförstöring, den libyska rentierstatens återkomst, osv.

FOI MEMO	Datum/Date Välj datum.	Sida/Page 7 (11)
Titel/Title Libyen 1000 dagar senare		Memo nummer/number FOI Memo 4922

3.4 Multilaterala stabiliseringsåtgärder

Det finns en rad multilaterala insatser i Libyen och i dess närområde som syftar till att stabilisera säkerhetsläget. FN:s närvaro i Libyen utgörs främst av UNSMIL,³² vars uppgift enligt FN:s säkerhetsråds resolution 2040 (2012) är att stödja de libyska myndigheterna inom ett antal sektorer: (1) demokratisk transition, (2) rättstatsprinciper och MR-frågor³³, (3) säkerhetssektorreform, (4) koordinering av omvärldens stöd och insatser i landet.³⁴ Trots välvalda prioriteringar, är resurserna för utvecklingsarbete inom dessa fält alltför begränsade och motsvarar inte landets behov.

En fortsatt FN-närvaro kommer sannolikt att behöva göra en tydligare prioritering mellan kortsiktigt säkerhetskäpande stöd och långsiktig uppbyggnad. Det fortsatta FN-stödet kommer att vara avhängigt säkerhetsläget. Om striderna intensifieras ytterligare i landet kan en fredsstyrka bli aktuell. Detta kräver dock politisk vilja från omvärlden.³⁵

Vid sidan av FN spelar EU en central roll för landets fortsatta utveckling. För närvarande sker EU:s mera övergripande stöd till Maghrebländerna och Libyen genom den s.k. mer-för-mer-principen, dvs. 'ökat ekonomiskt och politiskt stöd från EU ju mer omfattande reform och liberalisering av staten som sker'.³⁶ Det bilaterala stödet uppgår f.n. till €130 miljoner och går främst till sektorer som försoning, val och stöd till den konstitutionella processen, men även stöd till mänskliga rättigheter, kvinnors deltagande i den politiska processen, säkerhet och rättstatlighet, gränshantering, migration, offentlig administration, hälsa, utbildning, media och civila samhället.³⁷ Stödet präglas dock negativt av EU:s medlemsstaters bristande samordning och samsyn vilket i praktiken innebär att landet inte får det stöd som behövs.³⁸

En särskilt insats för den libyska säkerhetssektorn utgörs av EU:s kapacitetsbyggande mission för gränsövervakning, EUBAM (*European Union Border Assistance Mission*).³⁹ Missionen har ingen verkställande funktion, utan är endast stödjande. Kritik har riktats mot missionen för att inte möta de faktiska behoven.⁴⁰

Det finns även en rad andra faktorer som spelar en stabiliserande roll. För det första kan konstateras att med Gaddafi borta från makten har Libyens geopolitiska roll förändrats. Frånvaron av Gaddafis traditionella stöd och maktspel mellan olika grupper i regionen innebär troligen att landets egen säkerhetssituation kommer att påverkas positivt.⁴¹ För det andra finns en rad säkerhetsfrämjande insatser i Libyens grannskap som bidrar till att stabilisera regionen. Särskilt kan nämnas EUTM Mali (inledd 18 februari 2013), MINUSMA (1 juli 2013) och den civila EUCAP-missionen (16 juli 2012) i Niger. Givet att flera av de problem som Libyen brottas med internt är sammankopplade med den regionala dynamiken

³² I början av 2014 fanns 235 UNSMIL-medarbetare i missionen.

³³ Värt att notera är att under tidig vår 2014 höll mestadels olika milisgrupper fortfarande närmare 7000 personer i fängelseliknande situationer utan rättshjälp.

³⁴ Se UNSMIL: <http://unsmil.unmissions.org/Default.aspx?tabid=3544&language=en-US>

³⁵ Något som i sin tur ske ses i ljuset av utvecklingen i Syrien och Iraq.

³⁶ Eriksson och Zetterlund (2013).

³⁷ Information från EU delegationen i Tripoli, Libyen.

³⁸ Bohman 2014: 15.

³⁹ *European Commission* 2014-03-27.

⁴⁰ Kritiken ska delvis ses i ljuset av att EU planerat för en EUFOR-insats i Libyen, men som egentligen aldrig verkställts och som riskerade att undergräva hela EU:s gemensamma säkerhets och försvarspolitik. Förväntningarna var således höga då EU ånyo riskerade skapa ännu en tandlös insats. Vidare har insatsen även kritiserats för att högkvarteret förlagts i Tripoli och inte i de områden där den tydligare behövs (t.ex. i södra Libyen), se *European Security Review* 2013: pp. 2-11.

⁴¹ Gaddafi stödde t.ex. saharierna i Västsahara samt olika rebellrörelser i Tchad, Mali och Niger.

FOI MEMO	Datum/Date Välj datum.	Sida/Page 8 (11)
Titel/Title Libyen 1000 dagar senare		Memo nummer/number FOI Memo 4922

kan flera externa säkerhetstabiliserande insatser på sikt få positiva effekter för landet. Avslutningsvis kan nämnas att även Afrikanska unionens (AU) freds- och säkerhetspolitiska ramverk utgör ett potentiellt bidrag till den libyska stabiliteten. Även om AU:s närvaro i Libyen är blygsam, så har AU olika forum och instrument för att pressa makthavare i Libyen att följa de normer och principer som finns omnämnda i AU-stadgan.

3.5 Globaliseringen

Globaliseringens påverkan på ett lands utveckling mot demokrati och öppenhet är svår att påvisa. Men, sannolikt har Libyen sedan Gaddafis fall kommit att bli alltmer exponerad för globaliseringens krafter vilket inneburit att landets isolering på ett markant sätt brutits. Den protektionism och slutenhet som tidigare funnits är i grunden förändrad. Kombinationen av globalisering, den demokratiska process landet sakta genomgår samt ett allt öppnare medialandskap (inklusive betydelsen av sociala kommunikationsteknologier⁴²), kommer landets säkerhetsmässiga och demokratiska utveckling sannolikt att påverkas positivt.⁴³

Att globala krafter ska ges möjligheter att positivt påverka landet i en större omfattning fordrar emellertid att landets ledning klarar av att hantera landets utmaningar. Risken med tilltagande våld är att landets styrande i sin tur hemfaller åt auktoritära metoder som på sikt riskerar att underminera landets integration i det internationella systemet.

4 Vägen framåt

Många ifrågasätter idag om revolutionen 2011 var värd sitt pris eller inte. Två perspektiv kan skönjas. Det negativa synsättet är att landet hade det bättre förr. Rädslan är att de nationella och regionala spänningar som uppstått efter Gaddafis död kan leda till att landet splittras. Den politiska och ekonomiska situationen har skiftat och olika medborgare har sett sitt politiska och ekonomiska inflytande minska. Detta synsätt resulterar i att olika segment av det libyska samhället drömmer sig tillbaka till den tid då landet hölls samman under en stark ledare. Den mer hoppfulla uppfattningen är istället att landets utveckling går mot det bättre, om än med inslag av upprepade bakslag. Utvecklingen är långsamt positiv, åtminstone utifrån ett liberaldemokratiskt perspektiv, dvs. där författningar, demokratiska regler för beslutsfattande, val, fri- och rättigheter, rättssäkerhet och marknadsekonomi sakta men säkert håller på att ta en tydligare plats.

Sammantaget kan således konstateras att det finns flera anledningar till både oro och hopp vad gäller Libyens säkerhetssituation. Under våren 2014 försämrades situationen kraftigt och det finns flera oroväckande tecken på att staten är på väg mot en total kollaps. Det maktvakuum som uppstod efter Gaddafis fall har ännu inte ersatts av tillförlitliga politiska strukturer varför konkurrerande intressen på olika sätt försöker skaffa sig eget politiskt inflytande över staten på bekostnad av nationell samling. Medan vissa bedömare talar om att landet går mot delning i ett antal regioner, menar andra att säkerhetsläget snart når en sådan oroande nivå att en extern intervention av EU, Nato eller FN kan bli aktuell. En sådan insats bör dock ses i ljuset av övrig utveckling i Nordafrika, Sahel och Mellanöstern.

⁴² Detta kan innebära att information kan spridas på ett nytt sätt och därmed kan landets invånare uppmärksamma omvärlden på interna problem såsom övergrepp på mänskliga rättigheter.

⁴³ Jfr Gasinska och Tejjars analys av sociala medias påverkan på Afrika i stort (2012: 26).

FOI MEMO	Datum/Date Välj datum.	Sida/Page 9 (11)
Titel/Title Libyen 1000 dagar senare		Memo nummer/number FOI Memo 4922

Det libyska folket kommer i det korta perspektivet att ställas inför ett vägval. Å ena sidan fortsätta på den inslagna vägen som syftar till att skapa en struktur för politisk maktdelning. Detta alternativ innebär även att större vikt läggs vid nationell samling. De styrande bör ge ett mandat till centralregeringen och GNC att förvalta makten under en övergångsperiod. Centralmakten bör på ett transparent sätt verka skyndsamt för att lägga fram ett nytt förslag på maktdelning. Centralmakten bör identifiera vilka hot landet står för kortsiktigt och långsiktig och hur dessa ska bemötas.

Omvärlden spelar här en viktig roll och investeringar politiskt och ekonomiskt bör ske i Libyen. Den nuvarande politiska färdplanen behöver säkras och transitionsprocessen stödjas. Stöd till en konstitutionell process och nationell försoning är centralt liksom stöd till uppbyggnad av en rättsstat. Sverige och EU bör verka för ett enat Libyen där olika etniska och religiösa intressen finns representerade. Den kanske viktigaste åtgärden är att långsiktigt stärka förutsättningarna för att kunna hantera det våld och den instabilitet som finns i landet.

Omfattande stöd bör ges till Libyens säkerhetssektor. Utbildning av armén och polisen samt mer direkta säkerhetsfrämjande åtgärder är centrala. Tilltar våldet kan det bli aktuellt att ge ett ökat politiskt stöd till internationella och regionala organisationer som FN, EU och AU att genomföra fredsframtvingande åtgärder.

Implikationerna av att inte göra något innebär att våldet riskerar att sprida sig utanför landets gränser och därmed underminera Libyens grannstater. Konsekvenserna för säkerheten i Europa och övriga Afrika kan då bli allvarliga.

FOI MEMO	Datum/Date Välj datum.	Sida/Page 10 (11)
Titel/Title Libyen 1000 dagar senare		Memo nummer/number FOI Memo 4922

5 Referenser:

Africa Research Bulletin. ”Libya: Islamists Resign. The Government is paralyzed by political infighting”, in *Africa Research Bulletin*, vol. 51, no. 1., January 1-st-31st (2014)

Bassiouni, Cherif (ed.). *Libya: From Repression to Revolution: A Record of Armed Conflict and International Law Violations, 2011-2013* (Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2013)

Beblawi, Hazem. ”The Rentier State in the Arab World”. *Arab Studies Quarterly*
Vol. 9, No. 4 (Fall 1987), pp. 383-398

Bohman, Agneta. ”Drivhus för terrorism: Illegala nätverk frodas i maktvakuum”, i *Internationella Studier*, no. 1 (2014)

Chivvis, Christopher S. *Toppling Qaddafi: Libya and the Limits of Liberal Intervention* (New York: Cambridge University Press, 2014)

European Action Service. Information från: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eubam-libya/pdf/factsheet_eubam_libya_en.pdf

European Commission. ”ENP Package Libya”. Memo /14/228, 27 March (2014)

European Security Review. ”EUBAM Libya: Story of a long-awaited CSDP mission”. International Security information Service Europe, ESR no. 66, May (2013)

EU Sahel Strategy. *Strategy for Security and Development in the Sahel* located at: http://eeas.europa.eu/africa/docs/sahel_strategy_en.pdf, accessed 2014-05-02 (2011)

Eriksson, Mikael and Zetterlund, Kristina. *Dealing with Change. EU and AU Responses to the Uprisings in Tunisia, Egypt and Libya* (Kista, Stockholm: FOI-R--3589—SE, 2013)

Gasinska, Karolina och Tejpar, Johan. *Säkerhetsutvecklingen i Afrika söder om Sahara i ett 10-årsperspektiv* (Kista, Stockholm: FOI-R--3537—SE, 2012)

Gulf News. ”Libya launches national dialogue initiative”. Återfinns: <http://gulfnews.com/news/region/libya/libya-launches-national-dialogue-initiative-1.1224018>, hämtad 2014-06-14 (2013-08-25)

Höglund, Kristine. ”Electoral Violence: Causes, Concepts and Consequences” *Terrorism and Political Violence*, vol. 21, no. 3 (2009), pp. 412-427

International Civil Society Action Network. *For Women’s Rights, Peace and Security*. ”What the Women Say. From Subjects to Citizens: Women in Post-Revolutionary Libya”. Breif no. 8 (2013).

The Independent. ”Libya in crisis: Rival militias position themselves for civil war as country disintegrates”. Återfinns: <http://www.independent.co.uk/news/world/africa/libya-in-crisis-rival-militias-position-themselves-for-civil-war-as-country-teeters-on-brink-9399311.html>, hämtad 2014-06-10 (2014-05-19)

Mannergren-Selimovic, Johanna. *Efter kriget: den svåra vägen till försoning*, Världspolitikens Dagsfrågor, no 3 (Stockholm: Utrikespolitiska Institutet, 2014)

Mezran, Karim and Pickard, Duncan. *Negotiating Libya’s Constitution*. Atlantic Council. Issue Brief, January 2014, located at <http://www.atlanticcouncil.org/publications/issue-briefs/negotiating-libya-s-constitution> (accessed 2014-06-20) (2014)

FOI MEMO	Datum/Date Välj datum.	Sida/Page 11 (11)
Titel/Title Libyen 1000 dagar senare		Memo nummer/number FOI Memo 4922

Small Arms Survey. ”Libya’s Fractious South and Regional Instability. Dispatch no. 3. February (2014)

United Nations. UN Secretary General. “Report of the Secretary-General on the United Nations Support Mission in Libya”, S/2014/131 (26 February 2014)

United Nations. “Security Council Briefing, Special Representative of the Secretary-General and Head of UNSMIL”, by SRSG Tarek Mitri” (10 March 2014)

The Washington Post. “Libyan militias led by former general attack parliament and declare it dissolved” (2014-05-18)

Internet:

UNSMIL, <http://unsmil.unmissions.org> (hämtad 2014-04-18)

EEA, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/euba/libya/pdf/factsheet_eubam_libya_en.pdf (hämtad 2014-04-18)

African Economic Outlook, <http://www.africaneconomicoutlook.org/en/countries/north-africa/libya/> (hämtad 2014-06-20)